

Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland

Gemeenteprofiel

oktober 2019

Voorwoord

Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland: een protestantse gemeente in een overwegend katholieke en seculiere omgeving.

De Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland (PGMH) wil in Maastricht en het Heuvelland een vitale gemeenschap zijn waarin de leden zich op elkaar betrokken voelen en waar ruimte is voor velerlei vormen van bezinning, viering en ontmoeting: een open en gastvrije gemeenschap met het gezicht naar de wereld en die zich kenmerkt door omzien naar elkaar en inzet voor een respectvolle samenleving.

Bijzonder is dat we als protestanten in Maas-Heuvelland een kleine minderheid vormen van ongeveer één procent van de Zuid-Limburgse bevolking waarvan de overgrote meerderheid rooms-katholiek is of als zodanig is gevormd. Daarbij manifesteren wij ons op markante plaatsen in de samenleving zowel in de dorpen als in de stad. Interessant is ook dat Maas-Heuvelland wordt omringd door Duitsland en de Duits, Frans en Nederlands sprekende gebieden van België. Sommige van onze leden wonen over de grens, anderen komen van over de grens.

Op 29 juli 2009 heeft de classis Limburg de samenvoegingsakte getekend van de Protestantse Gemeente Maastricht, de Protestantse Gemeente Vaals-Gulpen en de Protestantse Gemeente Valkenburg-Meerssen, waarmee de Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland een feit werd. Als één gemeente met drie kernen zijn we dus nog jong. We staan nog steeds voor de uitdaging om enerzijds één gemeente te zijn en anderzijds respectvol om te gaan met de eigen geschiedenis en de eigen tradities van de drie kernen. Hoe we dat willen doen, is te lezen in dit Gemeenteprofiel.

Sinds 2019 maakt de PGMH onderdeel uit van de Ring Zuid van de classis Noord-Brabant, Limburg, Brabant en Réunion Wallonne.

In de hoofdstuk 1 schetsen wij de geschiedenis van de kernen waaruit onze gemeente is samengesteld. Het geeft een beeld van de verscheidenheid van de drie kernen: een waarde op zich. In hoofdstuk 2 geven we feitelijk de samenstelling van het ledenbestand weer, waarna we in hoofdstuk 3 ingaan op de organisatie van onze gemeente, onze visie en ons beleid en de activiteiten in onze drie kernen. Hoofdstuk 4 geeft een inzicht in de financiële positie van de gemeente en in een aantal beheerszaken. Tot slot werpen we in hoofdstuk 5 een blik op de toekomst, mede aan de hand van een recent advies over wijze waarop we onze visie en beleid als gemeente vorm kunnen geven.

Behalve in dit Gemeenteprofiel kunt u informatie over ons vinden op onze website: www.maasheuvelland.nl.

1.

Geschiedenis van onze gemeente met drie kernen

1.1 Maastricht

1.1.1 Het gebouw

De Sint-Jan werd rond 1200 door het kapittel van de nabijgelegen Sint Servaas gesticht om als doop- en parochiekerk van de Sint Servaas te fungeren en daarmee de Sint Servaas die ook diende als kapittel- en bedevaartkerk te ontlasten. Het huidige gebouw dateert uit de 14^e en begin van de 15^e eeuw.

In 1632, toen Frederik Hendrik Maastricht heroverd had op de Spanjaarden, ging het definitief over naar de protestanten, nadat de kerk al eerder door de protestanten was opgeëist.

De oorsprong kenmerkt het gebouw. Sommigen die de Sint Jan bezoeken zeggen dan ook 'deze kerk is eigenlijk rooms-katholiek'. Inderdaad: als je de kerk binnenkomt, verwacht je op het koor een altaar te zien staan: zó is de kerk ooit gebouwd, gericht op het Oosten, Jeruzalem. De bouwers van de St. Jan wilden de gewone parochianen uit de stad een eigen kerk aanbieden, zodat ze niet meer in de voorname Sint Servaas hoefden te kerken. Vandaar dat het een simpele kerk werd: zonder een krans van kapellen, zonder veel zilver en goud.

1530: dissidenten

Er leefden ook voor 1632 al protestanten in Maastricht. Dat weten we bijvoorbeeld uit stukken van het Gerecht. Rond 1530 werden er tientallen door de overheid opgepakt. In die tijd kon je in de Wolfstraat Nieuwe Testamentjes in het Nederlands en Grieks kopen: een overtreding. Door strenge vervolging werden al deze dissidenten uitgeroeid of naar Gelderland, Utrecht en Holland verdreven. In de gemeenteverslagen van 1525 wordt voor het eerst gesproken van een Lutherse sekte in Maastricht. Daarna duurde het tot ongeveer 1630 voordat er openbare protestantse kerkdiensten in Maastricht gehouden konden worden.

1630: invasie van protestanten

Toen in 1632 de Republiek der Verenigde Nederlanden de macht in de stad overnam, hadden de nieuwe machthebbers een kerk nodig voor de protestantse soldaten, artsen, juristen, handelaars. Kortom voor iedereen die met hen meekwam.

Daarvoor namen ze de Sint Jan in gebruik. Daar hoefde niet veel aan veranderd te worden. De beelden en los meubelwerk verhuisden naar de Sint Servaas. Van vernielingen en een Beeldenstorm was dus geen sprake. Op een paar kleine uitzonderingen na (1673, 1674 bijvoorbeeld) hebben er sindsdien in de St. Jan steeds protestanten gekerkt. Meestal werden ze 'hervormden' of 'gereformeerden' genoemd. Tot 1816 werden die namen door elkaar gebruikt. De gemeente bestond vooral uit tijdelijke bewoners: mensen uit het Noorden die hier werk te doen hadden, en na verloop van tijd weer weg gingen. Zo bleef de kerk een kerk van vreemdelingen, voorbijgangers.

Toch zag je wel, dat er twee soorten dominees waren. Sommigen kwamen regelrecht van boven de rivieren en konden maar moeilijk wennen. Al die 'roomse bijgelovigheden', processies, carnaval, de greep van de rooms-katholieke geestelijkheid op de samenleving, daar wilden ze tegen protesteren. Anderen maakten een domineescarrière in Brabant en Limburg en pasten zich aan. Niet dat ze ooit meededen aan carnaval, maar ze maakten zich er ook niet druk over. Die hielden het langer vol in Maastricht dan de strenge Hollandse typen! Zo'n kerk die een

kleine minderheid vormt heeft ook z'n voordelen; het ging en gaat hier vaak minder strikt toe dan in het Noorden.

1.1.2 De kern St Jan

Hervormden en gereformeerden

Langzamerhand bleven er in Maastricht steeds meer protestantse families wonen. Zeker vanaf het moment dat Maastricht echt en volwaardig bij Nederland ging horen na de afscheiding van België in 1843, stabiliseerde de gemeente. Later kwam er opnieuw een golf mensen uit het Noorden: voor werk in de mijnen, de industrie, bij Rijkswaterstaat en andere overheidsdiensten. Zij brachten een nieuwe vorm van protestantisme mee: naast de Hervormde Gemeente ontstond de Gereformeerde Kerk, aan het Sterreplein.

De gereformeerden hadden een kleinere kerk, met minder mensen uit de elite, meer een kerk van onderop. De kerk lag vlakbij het station, zodat gereformeerden uit het hele Heuvelland op zondagmorgen met trein of bus konden komen. Maar vanaf de jaren 1960 vonden steeds meer mensen dat wel wat vreemd. De gereformeerden uit Eijsden of Valkenburg konden toch best in hun woonplaats naar de hervormde kerk?

1987: 'reformatorische kerkgemeenschap'

Zo werd Limburg het gebied in Nederland waar verschillende kerken het eerst met elkaar gingen samenwerken. In de Sint Jan kwamen hervormden en gereformeerden samen. Eerst: drie dominees, twee hervormd bij de St Jan en één gereformeerd bij de Sterrepleinkerk. Daarna: twee, een voor elke kant van de Maas: één gereformeerd, één hervormd en niemand die nog vroeg naar een dominee van eigen 'kleur'. In de St Jan kwam iedereen samen. De naam voor deze gefedereerde kerk was: 'Reformatorische Kerkgemeenschap Maastricht'. Die naam sneuvelde rond 2000, omdat het woord 'Reformatorisch' steeds conservatiever ging klinken; en conservatief, dat past niet zo in de St. Jan.

2004 tot heden: protestantse kerk

Gezien vanuit Limburg had het al veel eerder zo mogen zijn: de landelijke vergaderingen van Hervormden, Gereformeerden en Luthersen besloten op 12 december 2003 tot een fusie. De Protestantse Kerk in Nederland, de PKN, is vanaf 1 mei 2004 een feit. Vanaf dat moment kunnen plaatselijke gemeenten ook zakelijk, financieel en juridisch fuseren. Op 31 oktober 2004 werd in Maastricht de federatie omgezet in een fusie. Bezittingen en gedachtegoed, liturgische vormgeving en onderling contact zijn nu gezamenlijk erfgoed geworden. In Maastricht zijn de protestanten daar allang aan gewend.

Een blijvend verschil tussen de gemeente van de Sint Jan en de meeste rooms-katholieke parochies is dat er bij protestanten veel meer beweging en verloop is. Veel gemeenteleden wonen 'tijdelijk' in Maastricht en vertrekken na verloop van tijd weer richting 'Holland'. Bij deze groep 'migranten' zitten misschien in verhouding ook wat meer mensen die zich engageren met een politiek of maatschappelijk doel: een politieke partij, een mensenrechtenorganisatie. Daardoor werken de gemeenteleden van de Protestantse Kerkgemeente 'St. Jan' Maastricht duidelijk mee aan het vormgeven van de plaatselijke samenleving

1.2 Vaals / Gulpen

1.2.1 De gebouwen

In het centrum van Vaals, nabij de RK Kerk en op slechts 75m van de Duitse grens ligt 's lands hoogst gelegen kerk, de Hervormde Kerk. In 1670-1671 gebouwd, is dat de oudste voor de protestantse eredienst gebouwde kerk in Limburg. Aanleiding destijds was de enorme toename van protestantse vluchtelingen uit de regio Aken en Eupen, waar vrijheid van godsdienst niet bestond.

In 2019/2020 zal een herinrichting van het kerkgebouw plaatsvinden, waarbij de oude authentieke kerkbanken grotendeels vervangen zullen worden door stoelen. Hierdoor zal het gebouw nieuwe liturgische mogelijkheden krijgen en beter geschikt zijn voor gebruik door derden.

De oude protestantse kerk van Gulpen was een zogeheten Leopoldskerkje (één van de vier waterstaatskerken die door de Belgische koning werden betaald). Het dateerde uit 1837 en bood plaats aan maximaal 100 kerkgangers. Door de grote toeloop van toeristen in het zomerseizoen, werd dit aantal regelmatig overschreden, voornamelijk in de zomers van 1955-1966 toen er vaak meer dan 200 kerkgangers waren. Het Leopoldskerkje is inmiddels afgebroken en vervangen door de op een steenworp van de katholieke kerk en van de Gulpener Bierbrouwerij gelegen Toeristenkerk, die gebouwd is in 1965-66. De bouwkosten van de Toeristenkerk zijn indertijd voor een aanzienlijk deel door de eigen gemeente opgebracht, mede dankzij de oprichting van de Stichting Vriendenkring van de Toeristenkerk. Dankzij deze stichting worden we nog steeds in staat gesteld grotere projecten uit te voeren die anders niet te bekostigen zouden zijn.

In 2017 is dit gebouw verkocht aan de burgerlijke gemeente. Het wordt op dit moment verbouwd en ingericht als een multifunctioneel centrum, waar naast de protestantse kerkdiensten en activiteiten ook onderdak zal worden geboden aan verenigingen en sociale activiteiten in het dorp. De exploitatie zal worden gedaan door een stichting waar zowel vertegenwoordigers uit van de verenigingen als van de kerk in zitten. Zo zal dit gebouw vanaf 2020 niet alleen onderdak bieden aan gemeenteleden en toeristen, maar in de bredere zin een gastvrije ontmoetingsplek in het dorp zijn.

1.2.2 De kern Vaals / Gulpen

In Vaals wordt er sinds 1649 door de protestanten gekerkt. Omdat protestanten in Aken (D) en Eupen (B) destijds geen godsdienstvrijheid hadden in hun land, werd hen in Vaals het recht op godsdienstoefening geboden. De oude kerk werd zodoende al snel te klein. Eenmaal in de twee weken wordt hier nog steeds gekerkt. Het verleden en de huidige ligging op enkele meters van de Duitse en Belgische grens typeren de diensten en activiteiten in deze kern. Er zijn in euregionaal verband goede samenwerkingen. In het herdenkingsjaar van 500 jaar Reformatie in 2017 werd een groots opgezette gezamenlijke activiteit georganiseerd, waarbij het 'auslaufen' werd gethematiseerd: de gang die protestanten uit Aken en Eupen in de tijd van de godsdiensttwisten maakten om in Vaals naar de kerk te kunnen gaan.

Jaarlijks is er verder tweemaal een gezamenlijke viering met de Genezareth Kirche in Aken. De Kerstnachtdienst in Vaals is traditiegetrouw Duits-/Nederlandstalig met medewerking van een gelegenheidskoor uit beide gemeentes. En doop- en huwelijksvieringen zijn hier vaak tweetalig. Het gemiddeld aantal kerkbezoekers in Vaals ligt stabiel rond de 60, met uitschieters naar beneden in rustige maanden en naar boven (tot 180) in de vakantieperioden.

De kern Vaals / Gulpen is een toeristengemeente met een kleine kern van eigen gemeenteleden. Voor de totstandkoming van de PGMH vormden de voormalige Gereformeerde Kerk te Gulpen en de Hervormde Kerk te Vaals al decennialang een „Samen op Weg“-gemeente. Net als in menig andere protestantse kerk in het zuiden, zijn de bezoekersaantallen in de vakantieperiodes door de toestroom van toeristen uit Noord-Nederland duidelijk hoger dan in het laagseizoen. Zo loopt de Toeristenkerk in Gulpen, die tot voor kort plaats bood aan zo'n 250 bezoekers, in de zomer af en toe bijna vol. Het gemiddeld aantal kerkbezoekers in Gulpen ligt stabiel rond de 75, met uitschieters naar beneden in rustige maanden en naar boven (tot 200) in de vakantieperiodes. De stichting 'Vrienden van de Toeristengemeente Gulpen-Vaals' ondersteunt de gemeente sinds de jaren zestig financieel. Aan bezoekers van kerkdiensten wordt gevraagd hun adres achter te laten, zodat ze benaderd kunnen worden voor een financiële bijdrage. Het doel van de stichting is de gemeente te ondersteunen en zo in staat te stellen 'toeristengemeente' te zijn.

1.3 Valkenburg / Meerssen

1.3.1 De gebouwen

In Meerssen maakten de protestanten tot 1836 gebruik van de parochiële basiliek (het zogenaamde 'simultaneum'). Toen de spanningen tussen de protestanten en katholieken te groot werden, bood de Belgische koning Leopold I uitkomst door een aparte kerk te laten bouwen – een van de vier Leopoldskerkjes in Zuid-Limburg.

In Valkenburg gaat het protestants kerkelijk leven terug op het Irene-kerkje dat eind 19^e eeuw door de protestanten werd gebouwd om kerkdiensten aan te kunnen bieden aan de toenemende stroom toeristen. Het kerkje bleek uiteindelijk te klein, waardoor de protestanten eruit trokken en het gebouw in 1967 aan de eredienst werd onttrokken. Voor de protestanten bood het Franciscanessenklooster uitkomst. De zusters trokken daar uit en verkochten de kapel aan de kerkelijke gemeente, die de Kloosterkerk in 1967 als Hervormd kerkgebouw in gebruik nam. Sindsdien is het gebouw tweemaal grondig verbouwd en gemoderniseerd. Naast de kerkdiensten biedt het gebouw in toenemende mate onderdak aan tentoonstellingen, concerten en vergaderingen. Om deze activiteiten beter te kunnen herbergen zal in 2019/2020 de inmiddels in onbruik geraakte bovenverdieping worden verbouwd. Op deze manier ontwikkelt de Kloosterkerk zich meer en meer tot een plek van ontmoeting en sociaal-culturele activiteiten in Valkenburg.

1.3.2 De kern Valkenburg / Meerssen

De rijke geschiedenis van de kern is af te lezen aan het predikantenbord in de Kloosterkerk in Valkenburg. Alle voorgangers van Valkenburg en omgeving sinds 1638 staan daarop vermeld. Dat bord is in al zijn eenvoud een beschrijving van de moeite die het de eeuwen door heeft gekost om de Protestantse traditie in Zuid-Limburg in stand te houden, die begon toen in 1638 de eerste voorganger in Valkenburg zijn intree deed. Enkele tientallen jaren later kwam er ook een voorganger in Meerssen, en werd de Hervormde Gemeente Meerssen een feit. Dan volgen vele bewegingen en samenvoegingen met Klimmen, Schimmert en Gulpen totdat Valkenburg een zelfstandige Hervormde Gemeente werd met zelfs een eigen kerk.

In 1920 werden de gemeenten Meerssen en Valkenburg samengevoegd tot de Hervormde Gemeente Meerssen-Valkenburg. Later is die naam om praktische (de post werd verkeerd bezorgd) en historische (Valkenburg was eerder een gemeente) veranderd in Valkenburg-Meerssen.

In 1987 werden de Hervormde Gemeente te Valkenburg – Meerssen en de plaatselijke Gereformeerde Kerk samengevoegd in een federatie, die in de wandeling de Protestantse Gemeente Valkenburg - Meerssen werd genoemd. Na het ontstaan van de Protestantse Kerk in Nederland in 2004 werd deze federatie omgezet in een Protestantse Gemeente Valkenburg-Meerssen. Momenteel is er echter geen protestantse kerk meer in Meerssen. Het gemiddeld aantal kerkbezoekers in de kern Valkenburg-Meerssen ligt stabiel rond de 45, met uitschieters naar beneden in rustige maanden en naar boven (tot 100) in de vakantieperioden.

2.

Ledenbestand Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland per maart 2019

	Maastricht	Valkenburg- Meerssen	Vaals- Gulpen	Totaal
Aantal Geregistreerd	1363	358	376	2097
Aantal Pastorale eenheden	997	214	225	1436
Aantal Actieve leden	1108	244	282	1634
Aantal Overige leden	255	114	94	463
Aantal Mannen	596	167	183	946
Aantal Vrouwen	761	190	191	1142
Aantal Onbekend	6	1	2	9
Doop lid	738	160	168	1066
Belijdend lid	305	95	105	505
Gastlid	5	0	0	5
Ongedoopt kind	167	57	52	276
Vriend	56	13	17	86
Mee geregistreerd	85	30	32	147
Overigen	1	2	0	3
0 - 19 jaar	106	15	41	162
20 - 39 jaar*	453	46	59	558
40 - 64 jaar	482	139	142	709
> 64 jaar	359	150	126	635
Onbekend	11	7	6	24
* Het grote aantal doopliden in Maastricht vloeit voort uit het grote aantal studenten				

3.

Organisatie en invulling van het kerkelijk werk

3.1 Plaatselijke regeling 2017

De kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland vormt het kader voor de regelingen betreffende het leven en werken van de Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland. Sinds april 2017 heeft een PGMH een nieuwe Plaatselijke regeling (zie bijlage). Hierin is de werkwijze binnen de gemeente bepaald. De Plaatselijke regeling is tot stand gekomen in nauw overleg tussen de kerkenraad, de kernraden en de colleges van kerkrentmeesters en diakenen, en na instemming van de gemeentevergadering.

De gemeente wordt geleid door de kerkenraad en bestaat uit de kernen Maastricht, Vaals-Gulpen en Valkenburg-Meerssen.

De kerkenraad is eindverantwoordelijk voor alle taken die de kerkorde aan hem heeft opgelegd. De kerkenraad heeft naast de specifiek eigen taken een aantal in de regeling nader omschreven taken toevertrouwd aan de kernen, het college van diakenen, het college van kerkrentmeesters en aan werkgroepen voor aangelegenheden die boven het niveau van de afzonderlijke kernen uitstijgen.

Daarnaast heeft de gemeente predikanten en kent de gemeente als geheel een gemeentevergadering, zijnde de vergadering van stemgerechtigde leden zoals genoemd in de kerkorde.

De gemeente heeft twee kernraden: een voor Maastricht en een voor de twee kernen in het Heuvelland. Deze kernraden dragen binnen hun kern zorg voor de uitvoering van de volgende aan hen door de kerkenraad toevertrouwde taken: de dienst van Woord en Sacramenten, de opbouw van de gemeente in de wereld, de lokale missionaire, diaconale en pastorale arbeid, de geestelijke vorming en het bevorderen ter plaatse van de gemeenschap der kerken. Zij brengen deze zorg in een aantal taakvelden onder en regelen het toezicht op de organisatie en het functioneren daarvan.

De kernberaden hebben als doel de stemgerechtigde gemeenteleden van de desbetreffende kern(en) te informeren over aangelegenheden die hun kern aangaan en hen bij een belangrijk besluit vooraf te consulteren zonder dat dit de bevoegdheid van de kernraden aantast.

De gemeentevergadering heeft als doel de stemgerechtigde leden van de gemeente te informeren over zaken die de gemeente aangaan, ze bij een belangrijk besluit vooraf te consulteren zonder dat dit de beslissingsbevoegdheid van de kerkenraad aantast en ze te laten beslissen over het beroepen van een predikant.

Het college van diakenen heeft als taak het in overleg met en in verantwoording aan de kerkenraad scheppen en onderhouden van de materiële en financiële voorwaarden voor de door de gemeente te verrichten diaconale dienst.

De vermogensrechtelijke aangelegenheden van de gemeente berusten bij de kerkenraad. De kerkenraad vertrouwt de verzorging van deze aangelegenheden - voor zover niet van diaconale aard - toe aan het college van kerkrentmeesters.

De predikanten zijn verbonden aan de Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland en verdelen, in overleg met de kerkenraad, hun aandachtsgebieden en taken. De predikant met als werkgebied Maastricht is lid van de kernraad van Maastricht, de predikant met als werkgebied Heuvelland is lid van de kernraad Heuvelland. De predikanten dragen samen met hun kernraad zorg voor de erediensten, het pastoraal-diaconale werk en het werk voor de jeugd.

3.2 Beleid van de PGMH voor 2019-2022

In 2019 heeft de PGMH een nieuw beleidsplan opgesteld voor de periode 2019 t/m 2022 (zie bijlage). Hierin zijn de missie, visie en doelstellingen van de gemeente beschreven.

3.2.1 Missie

Wij zijn een actieve, laagdrempelige en gastvrije gemeente, die in openheid met anderen samen leeft, samen deelt en samen gelooft, in navolging van Jezus Christus, ons toevertrouwend aan God en geïnspireerd door Zijn Geest zijn wij betrokken bij mens en wereld.

3.2.2 Visie

Wij zijn een protestantse gemeente in een overwegend rooms-katholieke en seculiere omgeving. We willen laten zien waarvoor wij staan en met respect voor elkaar en de gemeenschap om ons heen communiceren. We willen omzien naar elkaar en solidair zijn met mensen binnen en buiten de gemeente. We nemen de tijd voor vieren, leren en dienen in het besef van de verscheidenheid van onze tradities en achtergronden. We willen present zijn in onze omgeving en duidelijk maken dat wij betrokken zijn. We hechten waarde aan samenwerking met andere organisaties en geloofsgemeenschappen. Zo staan we midden in de samenleving maar daarin bepalen we wel onze eigen positie.

3.2.3 Doelstellingen

1. Geloofsbeleving delen
  - centraal thema in vieringen, pastoraat en diaconaat
  - niet alleen binnen gemeente maar ook met samenleving om ons heen
  - verken behoeften aan vragen over geloof, zin, maatschappij en ethiek
  - stimuleer gesprekken hierover (bijv. na de preek)
  - voortborduren op thema's die elders aan de orde komen (bijv. Studium Generale)
  - creativiteit tonen door verbinden met activiteiten in theater, film, Podium
2. Omzien naar elkaar
  - ervoor zorgen dat iedereen zich welkom, gekend en veilig kan voelen
  - in eerste plaats taak kernraad op gebied organisatie, inhoud, kwaliteit
  - doelgroepenbeleid (jeugd, ouderen, gehandicapten, zieken, studenten etc.)
  - sociale kaart kennen
  - scholing en training van gemeenteleden
  - kern stelt een plan op dat met leden besproken wordt
3. Inspirerende vieringen voor verschillende mensen
  - behoefte aan religieuze uitingen/reflectie, niet alleen op zondag
  - zorgen voor veelvormigheid en aanspreekbaarheid
  - meer innovatie: deelname aan voorbede, ruimte voor stiltes en emoties
  - rekening houden met verschillende doelgroepen
  - invulling in eerste plaats taak van de kern(raad) - > plan op dat niveau
  - leden en kerkmusici hier nadrukkelijk bij betrekken
4. Zorgen voor een actieve en relevante diaconale ondersteuning
  - rijkt verder dan financiële en materiele ondersteuning
  - gaat om het waardevoller maken van het leven: aandacht en nabijheid
  - in elke kernraad afvaardiging van de diaconie i.v.m. plaatselijke aspecten

- samenwerking interkerkelijk, plaatselijk en landelijk
- letten op noodzaak van en continuïteit van projecten
- 50% gebied PGMH, 25% nationaal en 25% internationaal
- 5. Op een uitnodigende manier zichtbaar zijn als protestantse gemeente
- verbinden van binnen- en buitenwereld van de gemeente
- relaties opbouwen en onderhouden met plaatselijke samenleving
- organisatie gesprekken met andersdenkenden
- exploreren mogelijkheid middagpauzediensten
- gebruik maken van moderne communicatiemiddelen en media
- coördinatie bij Kerkenraad; waar mogelijk delegatie
- 6. De gemeente inrichten naar taakvelden
- gemeente/kern meer betrekken via taakvelden
- vieren en pastoraat (omzien) op niveau kern, overig op niveau gemeente
- kernen en gemeente zo veel mogelijk bij ontwikkelingen en beleid betrekken
- kerkenraad gaat zich bezinnen op herziening ambtsdragerschap
- voorzitters KR/kernen/colleges gaan nadenken over eigentijdse organisatie
- voor elk taakveld een lid kerkenraad verantwoordelijk
- 7. De kerken open doen zijn in onze steden en dorpen
- herinrichting van onze kerken met oog op multifunctioneel gebruik
- verbetering van de ondersteuning van de exploitatie van de gebouwen
- vrijwilligersbeleid: verheldering taken en verbeteren relaties
- zorgen voor voldoende financiën om continuïteit te verzekeren
- rond 2022: inkomsten en uitgaven rond elk kerkgebouw tenminste gelijk
- 8. De samenhang en onderlinge betrokkenheid tussen de kernen te versterken
- leden rond kernen meer betrekken bij organisatie gemeente en (sub)kern
- respect voor het eigen karakter van de gemeenschappen rond onze gebouwen
- communicatie niet alleen extern maar ook persoonlijk
- organisatie gezamenlijke activiteiten, zoals startzondagen, V&T
- regulier overleg tussen voorzitters kerkenraad en kernen
- bestrijding 'wij'-'zij' denken
- 9. Aansluiten bij het initiatief 'Groene Kerken Actie'
- PGMH in 2022 duurzaam in activiteiten, beheer, inkoop en gebruik
- vorming werkgroepen op niveau (sub)kernen
- ook aandacht voor eigen woon-, leef- en werkomgeving gemeenteleden
- samenwerken met andere organisaties, overheid en kerken
- uitdragen van streven naar duurzaamheid
- coördinatie door lid Kerkenraad/CVK
- 10. Zorgen voor ondersteuning van informeren en communiceren.
- essentieel om als vitale gemeente te functioneren, met middelen als:
 Kerkberichten: verschijnt 6x p. jaar voor gemeente over inhoud en beleid
 Zondagsbrief: van de predikanten als voorbereiding op vieringen
 Nieuwsbrief: met agenda en zakelijke mededelingen voor 4 weken
 Website: voor vooral de buitenwereld.

3.3 Vorming en toerusting

In het kader van vorming en toerusting en onder de titel Onderweg organiseert de PGMH door het jaar heen diverse activiteiten in de verschillende kernen van de gemeente. Het programma bestaat uit gesprekskringen, thema-bijeenkomsten, lezingen en diverse andere activiteiten zoals een filmavond, een literaire middag of een Groene- kerken-fietstocht.

Zo is er een gespreksgroep op de vrijdagmiddag, een kring 20-ers & 30-ers maar ook bijeenkomsten als Samen Schriftlezen. Verder zoeken we aansluiting bij culturele en wetenschappelijke activiteiten in de regio, o.a. Studium Generale van de Universiteit Maastricht, waarbij de PGMH de gelegenheid biedt om door te praten over een algemeen thema dat ons persoonlijk raakt (bijv. seksualiteit of euthanasie).

Voor de totstandkoming van het programma Onderweg werken we samen met de andere PKN gemeentes in Zuid-Limburg, in Parkstad en de Westelijke Mijnstreek

3.4 Stichtingen die verwant zijn aan onze gemeente

3.4.1 Stichting Vrienden van Vaals-Gulpen

Deze stichting is in de jaren 60 voor de bouw van de Toeristenkerk in Gulpen in het leven geroepen. De leden bestaan overwegend uit toeristen die min of meer regelmatig in Vaals of Gulpen komen kerken. Aan bezoekers wordt gevraagd hun naam en adres achter te laten. Deze worden dan eenmaal per jaar benaderd voor een financiële bijdrage. Op deze manier genereert de stichting inkomsten waarmee speciale projecten in Vaals en Gulpen, mogelijk werden zoals de bouw van de Toeristenkerk in Gulpen, de traplift in Gulpen, de uitbouw van de zolderverdieping van de Oude Pastorie in Vaals, gebrandschilderde ramen in de kerk te Vaals, etc.

3.4.2 Stichting Vrienden van Sint Jan

De Stichting Vrienden van Sint Jan draagt er zorg voor dat in de zomer de Sint Janskerk kan worden bezichtigd. Jaarlijks beklimmen ca 15.000 toeristen tegen een kleine vergoeding de toren van de St. Jan. Zij worden gastvrij ontvangen door ca 25 vrijwilligers, die de bezoekers informeren over de historie en het protestantse karakter van de kerk. Met de opbrengst hiervan en van andere acties, leveren de Vrienden een financiële bijdrage aan de niet-subsidiabele kosten van onderhoud, herstel en inrichting van het kerkgebouw. Voorbeelden daarvan zijn de renovatie van het orgel, de geluidsinstallatie met "nagalm" (onmisbaar in een kerk van mergel), de restauratie van de toren, een nieuw uurwerk op de toren enz.

3.4.3 Stichting Muziek in de kerk

De Stichting Muziek in de kerk is opgericht in januari 2017 en heeft als doel bij te dragen aan de zichtbaarheid van de PGMH in de samenleving door het aanbieden van een podium voor muzikale activiteiten, zowel voor professionals als amateurs. De Stichting tracht haar doel onder meer te bereiken door het organiseren van orgel- en andere concerten, recitals en andere muzikale activiteiten in de kerken van de PGMH in Maastricht, Vaals, Gulpen en Valkenburg, en voorts met al wat met het organiseren van deze concerten rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

3.4.4 Stichting oecumenische studentekkerk Maastricht / The InnBetween

De PGMH neemt deel aan de Stichting oecumenische studentekkerk Maastricht die in samenwerking met de Universiteit Maastricht verantwoordelijk is voor het studentenpastoraat

onder de naam The InnBetween.

De Stichting is indertijd opgericht als oecumenisch studentenpastoraat aan de Tafelstraat en is altijd door de gemeenten van destijds ondersteund. Het Dienstencentrum van de PKN heeft t/m 2018 een protestantse pastor voor 50% gefinancierd.

In het huidige decennium leek de positie van het studentenpastoraat, zowel qua bestuurlijke positie, behuizing, bemensing als financiering steeds zwakker te worden. Hierin is verandering gekomen doordat de activiteiten - onder de enthousiaste leiding van de huidige pastor Petra Kai Körmendy - gericht werden op de sterk groeiende groep internationale studenten. Het College van Bestuur van de Universiteit Maastricht ging de stichting steeds meer ondersteunen en het bestuur van de stichting slaagde erin voor het werk van The InnBetween bij de PKN een pioniersplek te verwerven en van diverse fondsen geld te verkrijgen.

Inhoudelijk is met succes gewerkt aan de opbouw van een gemeenschap. In 2017 bezochten 12.500 studenten The InnBetween. Er werden bezinningsbijeenkomsten en Taizé-projecten opgezet. Ook andere projecten werden gestart zoals een vluchtelingenproject, huiswerkbegeleiding van asielzoekers, cursussen voor onzekere studenten en een Auschwitz-project met andere universiteiten.

De PGMH neemt deel aan het bestuur. Daarnaast is een lid van onze gemeente onafhankelijk voorzitter van het bestuur.

3.5 Interkerkelijke samenwerking

Een gegeven is dat wij een protestantse gemeenschap zijn in een overwegend rooms-katholieke cultuur. Slechts 1 % van de Limburgers is protestant. Deze situatie heeft gemaakt dat er in onze regio al lang interkerkelijk wordt samengewerkt. Op het niveau van de gehele gemeente is de interkerkelijke (oecumenische) samenwerking bescheiden; dit komt omdat deze voornamelijk op landelijk niveau via de PKN of lokaal op het niveau van de kernen geschiedt. Wel participeert de PGMH via de classis Limburg (Zuid) samen met de rooms-katholieke kerk en andere protestantse kerken in een euregionale samenwerking. Deze is indertijd ontstaan uit oude contacten tussen de kerken in Vaals, Aken en Eupen. Eenmaal per jaar is er een oecumenische conferentie waaraan leden uit alle drie kernen deelnemen.

3.5.1 Oecumene in Maastricht

In Maastricht fungeert een vrij actieve Raad van Kerken waarin zowel de predikant als een aantal gemeenteleden participeren. De activiteiten van de Raad betreffen onder meer een gebedsdienst bij de Zusters onder de Bogen, lezingen in de Week van de Eenheid, een oecumenische dienst op een zondag waaraan de voorgangers van alle protestantse kerkgenootschappen deelnemen, de kerstzangdiensten, de diensten in de Sint Jan met de gedecoreerden op koningsdag en de oecumenische dienst voorafgaande aan de 4 mei herdenking.

De meest intensieve samenwerking vindt plaats met de burens van de St Jan op het Vrijthof: de parochie van Sint Servaas. Een gezamenlijke werkgroep organiseert een aantal activiteiten zoals een thema-avond in de week voor advent en de parallelle viering van onze diensten met een gezamenlijke afsluiting op de eerste advent. Op palmzondag zijn we aanwezig bij de palmzegening en lopen wij met de processie mee waarna we ieder naar onze eigen viering gaan. Leden van onze gemeente zijn lid van de werkgroep oecumene van de Heiligdomsvaart die elke zeven jaar plaats vindt en waarin een afvaardiging van onze kerkenraad met de Ommeegang meeloopt. Samenwerking vindt ook plaats op sociaal cultureel vlak zoals in de Deken Hanneman Stichting en door deelname aan het jaarlijkse festival Musica Sacra.

Als de Sint Jan niet beschikbaar is voor een dienst, kunnen we gebruik maken van de kapel van de

Sint Servaas, zoals op de zondag dat er in het kader van TEFAF een boekenmarkt is in de Sint Jan. Met de Remonstranten hebben wij de laatste zondag van augustus een gezamenlijke viering.

3.5.2 Oecumene in de Heuvelland kernen

Op verschillende manieren wordt door de heuvellandkernen samengewerkt.

In Vaals is dat bijvoorbeeld in euregionaal verband met de kerken in (met name) Aken en Eupen. Tweemaal per jaar komen vertegenwoordigers van deze kerken samen in de Euregionale Werkgroep. Daarnaast wordt tweejaarlijks een euregionale kerkdienst georganiseerd en een oecumenische euregionale conferentie. Vanuit deze euregionale samenwerking bestaat er een vluchtelingen-platform, waar bij de vluchtelingenproblematiek betrokken instanties (waaronder de kerken) elkaar informeren en waar mogelijk samenwerken om vluchtelingen te helpen. Tijdens de jaarlijkse 4 mei viering lopen gemeenteleden mee in de stille tocht en worden namens de gemeente bloemen gelegd.

In Gulpen bestaat een goed contact met het Redemptoristenklooster in Wittem. Tweemaal per jaar wordt samen met hen een kanselruil georganiseerd. Verder wordt in samenwerking met pastores uit de buurt en het vrouwenverband Zij-Actief jaarlijks de Wereldgebedsday georganiseerd. Tijdens de 4 mei-viering van de gemeente Gulpen-Wittem neemt de kerk deel aan een oecumenische viering in het klooster te Wittem en aan de daarop volgende stille tocht.

In Valkenburg speelt de oecumene zich af in het contact met de Nicolaas- en Barbaraparochie. Jaarlijks vindt een kanselruil plaats en een gezamenlijk georganiseerde viering op de Internationale Dag van de Vrede. Samen met de katholieke parochie was de protestantse kerk afgelopen jaar betrokken bij de totstandkoming van een permanent vredesmonument in het centrum van Valkenburg. Tijdens de provinciale 4 mei-viering die jaarlijks in Valkenburg wordt georganiseerd participeert de kerk in een oecumenische herdenking en legt ze namens de Protestantse kerk een krans.

3.5.3 Sociaal-culturele activiteiten in Maastricht

De laatste jaren heeft de Sint Jan een steeds belangrijker plaats ingenomen in het burgerlijk en sociale leven in Maastricht onder meer omdat ons kerkgebouw - in tegenstelling tot dat van de rooms-katholieken - ook voor niet-kerkelijke activiteiten mag worden gebruikt. Zo maakt de Universiteit Maastricht van ons gebouw gebruik voor academische plechtigheden als de opening van het academisch jaar, de uitreiking van diploma's en afscheidssymposia en -colleges van hoogleraren.

De Sint Jan is op allerlei manieren zichtbaar. Dat begint al met de openstelling voor het torenbezoek dat geheel door vrijwilligers van onze gemeente wordt geregeld. Vaak bekijken de bezoekers ook de kerk en vinden er gesprekken plaats waarin de functie van de Sint Jan aan de orde komt. Mensen proeven de sfeer van de Sint Jan tijdens concerten die zowel gegeven worden onder verantwoordelijkheid van gezelschappen van buiten onze gemeente als door onze eigen organisatie, zoals de orgelconcerten. De Sint-Jan wordt daarnaast vanwege zijn intieme sfeer in toenemende mate gebruikt voor huwelijksluitingen en uitvaarten.

Zichtbaarheid is er ook tijdens de Podium-activiteiten op zondagmiddag die een sterk culturele inslag hebben en diverse activiteiten in het kader van Onderweg, die ook open staan voor niet-gemeenteleden. Deelname aan de burgerlijke gemeenschap is ook een doel van de Burendag van de Sint Jan.

Naast het eigen kerkgebouw is er het Trefpunt in de wijk Daalhof waar veel gemeenteleden wonen. De koffiebijeenkomsten op dinsdagmorgen hebben een sterk sociaal karakter waar mensen elkaar ontmoeten en hun verdriet en vreugde delen. Op de tweede vrijdag van de maand

vinden er in een gezellige en relaxte sfeer gespreksmiddagen met de predikant plaats en op de vierde vrijdag is daar een soos waarvoor vaak een spreker wordt uitgenodigd.

Buiten activiteiten in onze gebouwen zijn we als gemeente bij veel maatschappelijke activiteiten betrokken. Zo neemt de predikant deel aan de Sleuteloverdracht waarbij de burgemeester van Maastricht symbolisch de macht overdraagt aan de Stadsprins van Maastricht voor de duur van Carnaval. En via onze bestuurlijke en financiële band met The InnBetween zijn we deelgenoot aan de zorg aan buitenlandse studenten en de maatschappelijke projecten die daar worden uitgevoerd. Ook bezoekt de predikant van de St Jan enkele keren per jaar de christelijke studentenvereniging Lux ad Mosam.

Onze maatschappelijke betrokkenheid blijkt verder uit de plaatselijke activiteiten van onze diaconie zoals het verzorgen van de Soepbus van het Leger des Heils en de ondersteuning van plaatselijke projecten. Andere voorbeelden hiervan zijn de Stichting Wereldwijd in Eckelrade gericht op versterking van de competenties van immigranten en de Stichting de Gouwe gericht op het verstrekken van voedsel aan mensen die niet (meer) in aanmerking komen voor voedsel via de Voedselbank.

3.5.4 Sociaal-maatschappelijke activiteiten in het Heuvelland

Op verschillende manier zijn de kerken in het Heuvelland sociaal-maatschappelijk actief. In Vaals wordt de Oude Pastorie (de ontmoetingsruimte bij de kerk) met regelmaat gebruikt voor sociale activiteiten die door de gemeente Vaals worden georganiseerd. Daarnaast hebben gemeenteleden met andere vrijwilligers een tijd een Taalcafé georganiseerd. De kerk doet verder mee in het programma van het Beleefweekend 'stilte en donkerte' dat de gemeente Vaals in het weekend van de wisseling naar de wintertijd organiseert. Verder doet de kerk mee in het programma van de Nacht der offenen Kirchen, de Akense 'kerkennacht' in oktober. In Gulpen is de kerk betrokken bij het burgerinitiatief 'Leven naast de brouwerij', dat de Toeristenkerk als thuisbasis heeft. Daar worden onder andere een huiskamer, een jongerengroep, een taalcafé en een repaircafé georganiseerd. Tijdens de verbouwing van de Toeristenkerk vinden deze activiteiten tijdelijk elders in Gulpen plaats. Daarnaast is de kerk via de predikant vertegenwoordigd in de Adviesraad Sociaal Domein van de gemeente Gulpen-Wittem. Tijdens de jaarlijkse Hubertusmarkt in Gulpen is de Toeristenkerk open en verzorgen gemeenteleden samen met andere vrijwilligers voor gastvrijheid met koffie/thee, zelfgebakken wafels en een boekenmarkt.

In Valkenburg bestaat een goed contact met de Kunst- en Cultuurraad die de Kloosterkerk regelmatig gebruiken voor meerdaagse tentoonstellingen. Sinds juni 2019 biedt die Kloosterkerk onderdak aan een werkelijk huiskamer – een samenwerking tussen de kerk en wijkzorg Envida. Vanuit de kerk is er goed contact met de burgemeester en wethouders van de gemeente Valkenburg.

4. Financiën

4.1 Financiële- en beheerszaken

In het Heuvelland beheert de PGMH diverse gebouwen, met veelal een monumentale status.

In Vaals zijn dat de Hervormde Kerk (een rijksmonument) met daarnaast de Oude Pastorie. De begane grond van de pastorie dient als vergaderruimte, koffiezaal en heeft een consistoriekamer. Verhuur aan derden vindt ook plaats. De kelder en bovenverdiepingen zijn permanent verhuurd.

In Gulpen zijn er de Toeristenkerk en de pastorie met tuin. De pastorie wordt bewoond door ds. Harrie de Reus. De Toeristenkerk is in 2017 verkocht aan de gemeente Gulpen Wittem. Na gereedkomen van de verbouwing en herinrichting tot gemeenschapscentrum (verwachte oplevering in 2020) zal de PGMH het gebouw (weer) als kerk mede gebruiken.

In Valkenburg is één kerkgebouw: de Kloosterkerk, een rijksmonument.

In Maastricht bezit de PGMH diverse gebouwen. Zo is er naast het kerkgebouw de Sint Jan op het Vrijthof - ook een monument - het Trefpunt Sint Jan in de wijk Daalhof waar vergaderingen en bijeenkomsten plaats vinden zoals de ouderensoos en bijeenkomsten voor de jeugd. Vlak naast de Sint Jan bezit de PGMH het pand Vrijthof 23 dat als kantoor wordt verhuurd. De kerk Sint Jan wordt het jaar door voor vele culturele en andere activiteiten verhuurd, bijvoorbeeld aan de universiteit Maastricht.

4.2 Financiële situatie

	2017	2018	2019	2020
Baten				
Levend Geld	€ 147.023	€ 186.410	€ 175.000	€ 154.752
Expl./Subsidie	€ 175.162	€ 181.045	€ 189.370	€ 211.000
Totaal baten	€ 322.185	€ 367.456	€ 364.370	€ 365.752
Lasten				
Pastoraat	€ 205.903	€ 212.765	€ 223.700	€ 226.856
Kerken c.a.	€ 160.106	€ 141.980	€ 126.576	€ 141.000
Dotaties onderhoud	€ 43.378	€ 41.156	€ 79.052	€ 50.000
Org./adm. kosten	€ 39.402	€ 39.405	€ 43.650	€ 44.523
Totaal lasten	€ 448.789	€ 435.306	€ 472.978	€ 462.379
Opbrengsten				
Verhuurde geb.	€ 21.049	€ 28.996	€ 18.060	€ 18.421
Beleggingen	€ 72.792	€ -41.679	€ 75.000	€ 75.000
Vrienden		€ 66.441		
Totaal	€ 93.841	€ 53.758	€ 93.060	€ 93.421
Saldo	€ -32.763	€ -14.093	€ -15.548	€ -3.206

NB

1. Kerken en pastorieën zijn vrij van hypotheek en staan voor €1 op de balans.
2. Het belegde vermogen had op 31 december 2018 een waarde van € 1.627.811.
3. 2019 en 2020 zijn ramingen

5.

Profiel van de gemeente na de totstandkoming van de PGMH in 2009

5.1 De eerste periode na de fusie

Bij de totstandkoming van de gemeente waren er hoge verwachtingen van het samen één gemeente zijn.

In 2013 rapporteerde de Taakgroep Toekomst in het kader van het Beleidsplan 2013 t/m 2016 - op grond van diepte-interviews met leden van de drie kernen - dat er sinds 2009 veel was gedaan en bereikt.

Het belangrijkste was dat men elkaar had leren kennen en dat was geleerd om verscheidenheid en eigenheid van de kernen te respecteren. De gemeente kon trots zijn op de punten saamhorigheid – het zijn van een gemeenschap -, het omzien naar elkaar, de gastvrijheid en verdraagzaamheid, de continuering van de traditie van onze kerk en de aanwezigheid van onze gebouwen als symbool dat we er nog zijn.

Als problemen werden genoemd de aanwezigheid van steeds minder mensen in de kerkdiensten en bij onze overige activiteiten, het tekort aan afwisseling en participatie bij de erediensten, de miscommunicatie en het voortduren van oude vetes met name onder oud-ambtsdragers, het gebrek aan gesprekken over de inhoud van ons geloof en de naar binnen gerichtheid van de leden.

In hetzelfde beleidsplan werd een aansprekende missie en visie gepresenteerd.

5.2 Periode vanaf voorbereiding Beleidsplan 2019 t/m 2022

Voor het Beleidsplan 2019 t/m 2022 werden geen diepte-interviews gehouden. Het werd samengesteld op grond van input uit de verschillende gremia van de gemeente en bijeenkomsten op niveau van de gemeente. De missie en visie bleven in essentie geformuleerd zoals in het eerdere beleidsplan. Van de doelstellingen was veel terecht gekomen maar ze bleken dermate relevant dat ze ook in het nieuwe beleidsplan aan de orde zijn gekomen, zij het met een nieuwe uitwerking. Twee doelstellingen, betrekking hebbend op duurzaamheid en sociale gerechtigheid en op de communicatie, werden toegevoegd.

Op dit moment kan worden geconstateerd dat van oude vetes weinig meer te merken is. Er wordt in de gemeente niet terug maar vooruit gekeken. Bestond eerder nog de gedachte dat kerkgebouwen op termijn gesloten en afgestoten zouden moeten worden, nu wordt met man en macht gewerkt om de bestaande kerkgebouwen zowel een functie in de gemeente te laten hebben als open te stellen voor activiteiten die vanuit christelijk perspectief ook de burgerlijke samenleving raken. Onze kerkelijke gemeenschap en gebouwen inspireren hiermede een scala aan sociale en culturele activiteiten.

Ons beleidsplan voor de periode 2019 t/m 2022 is behoorlijk ambitieus. Om de daarin genoemde uitdagingen verantwoord aan te gaan, hebben wij in 2019 opnieuw gekeken naar de bemensing en de organisatie van de gemeente. Het leek verstandig om voor het goed beschrijven van het profiel van de gemeente een betrokken buitenstaander hiernaar te laten kijken. Daarom heeft de kerkenraad in 2019 een gemeenteadviseur, de heer Jack de Koster, gevraagd gesprekken te voeren met de kerkenraad, beide kernraden, de colleges, de werkgroep Onderweg (Vorming en Toerusting) en de gemeentevergadering. Een aantal zaken is daarbij opgevallen. Samengevat en aangevuld met eigen observaties spelen de volgende factoren:

- acceptatie van verschillen in geloofsbelevingen en -uitingen

Een groot deel van de leden van de gemeente heeft zich vanwege hun werkzaamheden als 'Hollander' met uiteenlopende protestantse achtergrond in het overwegend rooms-katholieke zuidelijk Zuid-Limburg gevestigd. Voor hen was het belangrijker zich aan te sluiten bij een breed georiënteerde protestantse geloofsgemeenschap dan voor een specifieke denominatie te kiezen. Op geloofsgebied is er dan ook sprake van een grote mate van acceptatie van de wijze waarop eenieder zijn geloof beleeft en wil uiten. Het nadeel hiervan is mogelijk dat er buiten de vieringen om niet veel over geloofszaken en geloofspraktijk wordt gesproken en dat de heftigheid van discussie hierover, die het Nederlandse protestantisme vaak zo kenmerkt, ontbreekt.

- de complexe structuur van de gemeente

Is het op zich al ingewikkeld om binnen één kerkelijke gemeente zowel een stad (Maastricht) als platteland (Heuvelland) te hebben, hier is de situatie nog complexer omdat er in het Heuvelland drie kerkgebouwen staan met ieder een geloofsgemeenschap met eigen tradities en kenmerken en er daar twee kernen – Valkenburg/Meerssen en Vaals/Gulpen) zijn die weer samen één kernraad hebben. Het gevolg is dat de afstand tussen de geloofsgemeenschappen rond de kerkgebouwen en de kerkenraad via verschillende schijven verloopt en dat mensen weinig zicht hebben op het werk van de kerkenraad.

De complexiteit van de gemeentestructuur geeft voeding aan het ont- of voortbestaan van 'wij-zij' gevoelens. Hoewel hieraan niet helemaal te ontkomen zal zijn, staan kerkenraad en kernraden voor de opdracht zich meer in te spannen om dergelijke gevoelens in te dammen.

- de terugloop in het ledenbestand en de onevenwichtige leeftijdsverdeling daarbinnen

Zoals veel kerkelijke gemeenten kampt ook de PGMH met een teruglopend en vergrijzend ledenbestand. Tussen december 2012 en maart 2019 is het ledenbestand teruggelopen van 2732 naar 2097 en het aantal doop-en belijdende leden van 1937 naar 1571. Er zijn weinig jongeren onder de 20 jaar maar voor het overige lijkt de verdeling per leeftijdsklassen van 20 jaar nogal redelijk te zijn. Opvallend hierbij is echter wel dat het merendeel van de belijdende gemeenteleden ouder is dan 70 jaar.

Het relatief grote aantal jongere leden wordt verklaard doordat in Maastricht veel studenten wel als PKN-lid zijn geregistreerd doch voor de gemeente onzichtbaar zijn. Een andere onevenwichtigheid is dat Maastricht met één kern twee-derde van het aantal leden bevat en beide kernen in het Heuvelland ongeveer tezamen een-derde.

In Maastricht heeft een werkgroep van betrokken, deskundige gemeenteleden de demografische situatie aan een scenario-studie onderwerpen en geadviseerd voor een innovatief scenario waarin verbinding tussen mensen, ontmoeting van elkaar, zich thuis voelen, zingeving, geloof en maatschappelijke vraagstukken centraal staan. Er wordt daarvoor een aantal concrete activiteiten benoemd. Doel is vooral in contact te komen met de leeftijdsgroep tussen 20 en 40 jaar en de nieuwkomers in de gemeente.

- zichtbaarheid

Een sterk punt van de gemeente is het belang dat gehecht wordt aan zichtbaarheid. Een gunstig middel hiervoor zijn de gebouwen waarover de gemeente beschikt. De protestantse gemeente is daardoor zichtbaar in Maastricht met de prominente Sint Jan en in Valkenburg en Vaals met een eigen kerkgebouw. In Gulpen heeft de PGMH een sterke positie in de

huurovereenkomst, de bestuurlijke structuur van het multifunctionele centrum en de inrichting van dit centrum verworven. Daarmee vervullen deze gebouwen ieder op hun eigen wijze een plaats voor gemeente-overstijgende sociale en culturele activiteiten in stad en dorp. De PGMH participeert bovendien actief in veel sociale en culturele activiteiten die betekenisvol aan zichtbaarheid bijdragen. Hoewel de PGMH een vrij kleine gemeente is, is een groot aantal gemeenteleden als vrijwilliger bij deze activiteiten betrokken, of het nu gaat om het beklimmen van de toren van de Sint Jan of het organiseren van orgelconcerten of sociale ontmoetingsbijeenkomsten.

Zichtbaar is de gemeente ook voor de vele toeristen die het Heuvelland en Maastricht bezoeken. In het Heuvelland ondersteunt een aantal vaste toeristen zelfs het werk van de gemeente. In Maastricht geschiedt dit indirect door betaling voor het mogen beklimmen van de toren.

- Bestuurlijk niet sterke positie van kerkenraad en kernraden

Naast de complexiteit van de structuur van de gemeente speelt ook mee dat het aantal leden van de kerkenraad de afgelopen jaren zo zeer is afgenomen dat het onderscheid tussen kerkenraad en moderamen vrijwel is vervallen en dat het nog bestaande onderscheid leidt tot frustratie bij de leden die geen lid zijn van het moderamen. Het valt in deze tijd niet mee om mensen te vinden die bereid zijn lid te worden van de kerkenraad. Dit heeft te maken met de complexe organisatiestructuur met grote afstand tussen kerkenraad en gemeente, met de moeite die mensen hebben met de bijzondere status van het ambtsdragerschap, met het groot aantal verplichtingen die de moderne mens heeft en met uiteenlopende verwachtingen ten aanzien van de functie van een kerkenraad.

Daarbij komt dat de inhoudelijke taken, zoals de verantwoordelijkheid voor de vieringen, het pastoraat en het diaconaat, zijn toevertrouwd aan de kernraden en de colleges. Tenslotte spelen ook persoonsgebonden factoren een rol mee.

Hier tegenover staat dat ook de kernraden nog zoekende zijn naar hun rol en taken. In de vigerende Plaatselijke Regeling is de positie van de kernraden versterkt. De taken zijn gericht op het goed kunnen functioneren als kern en hebben daarom primair betrekking op de vieringen, het pastoraat en overige lokale activiteiten. De samenstelling bestaat uit vertegenwoordigers van de diverse taakgroepen van de kern aangevuld met adviseurs vanuit de colleges voor zaken die alleen de kern betreffen. Op dit moment is er behoudens een informeel voorzittersoverleg geen relatie met de kerkenraad.

Willen de kernraden goed kunnen functioneren, dan zal de relatie met de kerkenraad geformaliseerd dienen te worden. In het Heuvelland zal bij de samenstelling en werkwijze van de kernraad ook gelet moeten worden op het duidelijk en evenwichtig recht doen aan de belangen van beide kernen.

- niet gerealiseerde verwachtingen over de samenwerking tussen de predikanten

Een aantal gemeenteleden verwacht meer van de samenwerking tussen de predikanten dan is gerealiseerd. Volgens de Plaatselijke Regeling hebben beide predikanten een eigen werkgebied, Maastricht en Heuvelland, en verdelen ze enkel de overige niet aan een specifiek gebied gebonden taken onderling. Het gaat daarbij om kern overstijgende taken en rollen op gebieden als toerusting en vorming, informatie en communicatie, duurzaamheid en gezamenlijke bijeenkomsten zoals gemeentedagen; voor deze gebieden worden permanente of tijdelijke werkgroepen gevormd. Bij het beroep van deze predikanten destijds is het maken van deze afspraken echter nooit aan de orde gesteld en evenmin later ter sprake gebracht. Het is zaak dit in het komende beroepingswerk wel te doen en vervolgens aan de gemeente uit te

leggen waaruit de taken en rollen van de predikanten in hun kern en de gemeente zullen bestaan.

- een vrij gezonde financiële situatie

Hoewel door de afname van het aantal betrokken gemeenteleden de inkomsten aan levend geld afneemt, lukt het dit verlies grotendeels te compenseren via verhuur en de inkomsten via de vriendenstichtingen. De gemeente beschikt over een reserve dat voor meer dan vijf jaar de uitgaven zouden dekken zelfs als daar geen enkel bedrag aan inkomsten tegenover staat. Dit laatste is echter in het geheel niet te verwachten. De financiële situatie van de gemeente is daarmee vrij gezond.

5.3. SWOT-analyse

Het bovenstaande komt in de samenvatting van de sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen van de gemeente aan de orde:

Sterktes

- Al eeuwen positie van protestantse minderheid in overwegend R.K. omgeving
- Groot vermogen te overleven en zich aan te passen aan gewijzigde omstandigheden
- Gemeenschap waarin uiteenlopende geloofsvizies en opvattingen wordt geaccepteerd
- Heterogene sociaal-economische positie van de gemeenleden
- Ruimte voor eigen invulling van viering en pastoraat in de kernen
- Groot aantal gemeenteleden dat bij activiteiten betrokken is
- Sterke drang zichtbaar te zijn in stad en op platteland
- Relatief gezonde financiële positie

Zwaktes

- Sterke vergrijzing van het ledenbestand en weinig betrokken jongeren
- Geringe bereidheid om voor langere tijd voor een taak verantwoordelijk te zijn
- Complexe structuur van de gemeente
- 'Wij-zij' beleven tussen Maastricht en Heuvelland en binnen het Heuvelland
- Ervaren afstand tussen gemeenschappen rond de kerken, de kernraden en de kerkenraad
- Onvoldoende uitgekrisalliseerde formele en informele relatie tussen kernraden en kerkenraad
- Onvoldoende communicatie met gemeente over beleid van kerkenraad en CvK
- Onvoldoende helderheid over de taakverdeling tussen de predikanten

Kansen

- Toename belangstelling voor/ behoefte aan nieuwe vormen van religiositeit
- Aanwezigheid in stad en dorpen biedt mogelijkheden om betekenisvol zichtbaar te zijn
- Multifunctioneel gebruik van de gebouwen draagt bij aan missionaire taak van de gemeente
- Bereidheid van overheden om kerkelijke betrokkenheid bij multifunctionele centra te ondersteunen
- Groeiend aantal studenten in Maastricht kan jongeren meer bij de gemeente doen betrekken
- Toeristen aan de gemeente binden door op hen gericht beleid te ontwikkelen
- Duidelijke taakverdelingen tussen en opdrachten aan de predikanten

Bedreigingen

- Minder beschikbaarheid van menskracht door doorzetten van vergrijzing
- Verwachte krimp van de bevolking van Zuid-Limburg
- Doorgaande secularisatie
- Onvoldoende mogelijkheden vermogen zonder veel risico te doen groeien

5.4. De komende jaren

Het voorafgaande schetst een beeld van de huidige situatie van de gemeente. Het zal de komende jaren noodzakelijk zijn om op de verdere toekomst van de gemeente te anticiperen. Als de ontwikkeling van vergrijzing, secularisatie en krimp van de regio verder gaat, zal dit echter gevolgen moeten hebben voor het beleid van de gemeente en de kernen in de komende jaren.

- verdere ontwikkeling in Maastricht

Verwacht mag worden dat de PKN-gemeente in Eijsden op één of andere wijze intensiever betrokken zal worden bij de PGMH. De krimp zal doorzetten maar het beleid gericht op studenten en jonge gezinnen zal dit ten dele compenseren. De Sint Jan blijft het centrale punt van de gemeente waar op zondag de viering is en door de week een middagdienst wordt gehouden, ruimte is voor stilte, gebed en het aansteken van een kaars, de kerk en de toren open staat voor toeristen en culturele bijeenkomsten als concerten worden gehouden. De kerk wordt voor passende activiteiten verhuurd. Sommige activiteiten van de gemeente vinden plaats in het Trefpunt. Voor de vieringen, het omzien naar elkaar zijn, het lokale diaconaat en de lokale oecumene zijn taakgroepen ingesteld. Er is een doelgroepenbeleid met name gericht op ouderen, studenten en jonge gezinnen. De kernraad bestaat uit de predikant, vertegenwoordigers van de taakgroepen, de adviseur vanuit het CvK en een voorzitter.

- verdere ontwikkeling in het Heuvelland

In het Heuvelland ligt de focus op toenemend gebruik van de kerkgebouwen voor sociale en culturele activiteiten en daarmee de zichtbaarheid en herkenbaarheid van de protestantse geloofsgemeenschap ter plaatse een dempend effect op de krimp. De krimp en de vergrijzing maakt het moeilijk om voor structureel kerkenwerk voldoende capabele vrijwilligers te vinden. In de zomerperiode maakt de aanwezigheid van toeristen het mogelijk de kerkgebouwen open te stellen voor de vieringen, in de winter kan dit op den duur een probleem gaan vormen. Cruciaal in het beleid is dan ook dat de gebouwen multifunctioneel gebruikt gaan worden. Op het niveau van het Heuvelland is het van uitermate groot belang dat de taakgroepen op het gebied van de vieringen, het omzien naar elkaar, de jongeren en het lokale diaconaat bemenst worden door leden uit alle geloofsgemeenschappen rond de drie kerkgebouwen en dat het onderscheid tussen de kernen Valkenburg-Meerssen en Vaals-Gulpen vervaagt zodat de vertegenwoordiger van de taakgroep in de kernraad ook werkelijk de opvattingen en belangen van alle geloofsgemeenschappen rond de kerkgebouwen vertegenwoordigt. Op den duur kan de kernraad dan gaan bestaan uit de predikant, één vertegenwoordiger van elke taakgroep, de adviseur van het CvK en de voorzitter.

5.5 Beleid naar aanleiding van de beschrijving van het huidig profiel en de te verwachten toekomst

In het Beleidsplan 2019 t/m 2022 zijn de inhoudelijke doelstellingen die voortkomen uit onze visie en missie en het proces om deze te verwezenlijken of bij te stellen voldoende beschreven. Zoals in hoofdstuk 8 staat, moet het beleidsplan worden beschouwd als 'werk in uitvoering' waarvan de taakgroepen, betrokken bij de opstelling van de doelstellingen, veel voornemens in een concreet Plan van Aanpak nog moeten uitwerken. De kerkenraad heeft hiertoe aangegeven welke ambtsdrager als verbindingspersoon met een taakgroep fungeert en afgesproken als kerkenraad de voortgang regelmatig te evalueren en te bespreken. Daarnaast heeft de kerkenraad het noodzakelijk geacht de gemeente helder en samenhangend te organiseren en effectief en efficiënt gebruik te maken van de beschikbare

capaciteiten van de leden van de gemeente. Welk orgaan en wie is het meest aangewezen om de verschillende taken van de gemeente te vervullen.

Zoals binnen de kerkorde geregeld heeft de kerkenraad de taken van het CvK en het CvD aan deze organen toevertrouwd. In onze organisatie heeft hij de vieringen en het omzien naar elkaar aan de kernraden van Maastricht en het Heuvelland toevertrouwd. De kerkenraad is eindverantwoordelijk maar laat de uitvoering over aan CvK, CvD en de beide kernraden.

Mede gelet op het efficiënt benutten van de beschikbare menskracht heeft de kerkenraad in september 2019 besloten zijn Plaatselijke Regeling zo te wijzigen dat de kerkenraad bestaat uit de predikanten van de gemeente, een afgevaardigde van de beide colleges en beide kernraden - bij voorkeur de voorzitter -, een scriba, een voorzitter en mocht daarvan sprake zijn een ambtsdrager die lid is van een hoger kerkelijk orgaan (classis of synode). De beperking van het aantal kerkenraadsleden maakt het overbodig een afzonderlijk moderamen in stand te houden.

Daarnaast wil de kerkenraad in de Plaatselijke Regeling scherper aangeven dat aan de kernraden de vieringen en het omzien naar elkaar zijn toevertrouwd en dat hun organisatie daarop door middel van taakgroepen met een afgevaardigde naar de kernraad dient te worden afgestemd.

Bijlagen

- Bijlage 1 Plaatselijke regeling 2017 ten behoeve van het leven en werken van de Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland
- Bijlage 2 Beleidsplan Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland 2019-2022

